

Pravice in dolžnosti doktorskih študentov in njihovih mentorjev

prof. dr. Zoran Ren in prof. dr. Damijan Mumel

Bolonjski proces v Evropi

- 1999 : Vizija skupnega visokošolskega izobraževalnega prostora.
- 2000-2005 : Usklajevanje načel pristopa: zasnova EHEA.
- 2006-2010 : Izgradnja EHEA: implementacija dogovorjenih načel na nacionalnih nivojih.
- 2011-danes : Konsolidacija EHEA: popolna in koherentna implementacija glavnih načel na nacionalnih in institucionalnih nivojih.

Doktorski študij v Evropi

- 2003 - Berlinski komunike.
- 2005 – Salzburška načela 1.
- 2007 - Ustanovitev EUA Komisije za doktorsko izobraževanje (CDE).
- 2010 - Salzburg 2 priporočila.
- 2011 - 7 načel inovativnega doktorskega izobraževanja.
- 2011-danes: Pospešena konsolidacija primerljivega doktorskega izobraževanja.

1. Osrednja komponenta doktorskega izobraževanja je **napredovanje znanja z izvirnim raziskovanjem**.
2. Vključevanje v institucionalne strategije in politike (**medsektorsko sodelovanje**).
3. **Pomembnost raznolikosti (individualizacija)**.
4. Doktorski kandidati kot **raziskovalci v zgodnjem obdobju**.
5. **Ključna vloga mentorstva in ocenjevanja**.
6. Doseganje **kritične mase**.
7. Trajanje doktorskega študija (**praviloma 3-4 leta**).
8. Pospeševanje inovativnih struktur (**interdisciplinarnost**).
9. Povečanje mobilnosti (**internacionalizacija**).
10. **Zagotovitev primernega financiranja**.

1. **Doktorat mora temeljiti na izvirnem raziskovanju kandidata!**
2. **Mentorstvo** doktorskim kandidatom je osrednjega pomena za doktorsko izobraževanje.
3. Doktorsko izobraževanja je **institucionalna odgovornost** in zahteva skupen napor.
4. **Avtonomnost institucije** pri izbiri ciljev in strategiji ter vzpostavitve primernih struktur za doktorsko izobraževanje (95% članic EUA je od leta 2010 ustanovilo eno ali več doktorskih šol!).
5. Omogočeno **individualizirano doktorsko izobraževanje** (prilagodljivost).
6. Institucija odgovorna za **profesionalno izobraževanje** doktorskih kandidatov (prenosljiva znanja).

- **Mentoriranje mora biti skupno prizadevanje** z jasno opredeljenimi in zapisanimi odgovornostmi glavnega mentorja, mentorske skupine, doktorskega kandidata, doktorske šole, raziskovalne skupine in institucije, **ki omogoča individualni razvoj doktorskega kandidata.**
- **Zagotavljanje strokovnega razvoja mentorjev je institucionalna odgovornost**, in je lahko organizirano prek formalnega izobraževanja ali neformalno z izmenjavo izkušenj med mentorji.
- **Razvijanje skupne kulture mentoriranja, ki jo delijo tako mentorji, vodje doktorskih šol in doktorski kandidati, mora biti prednostna naloga doktorskih šol.**
- **Mentorji morajo biti aktivni raziskovalci.**

- 1. Raziskovalna odličnost** (kritična masa).
- 2. Privlačno institucionalno okolje.**
- 3. Interdisciplinarne raziskovalne možnosti.**
- 4. Sodelovanje z industrijo** in drugimi relevantnimi zaposlitvenimi sektorji.
- 5. Mednarodno sodelovanje** (dvojne/skupne diplome, mobilnost).
- 6. Prenosljiva znanja.**
- 7. Zagotavljanje kakovosti** ("process oriented QA").

Motivacija doktorskega študenta:

- doktorat znanosti,
- akademska ali strokovna kariera,
- raziskovanje,
- mednarodne izkušnje ipd.

Motivacija mentorja:

- pomoč pri raziskovalnem delu,
- napredek znanstvene discipline,
- dvig lastnega raziskovalnega ratinga,
- pridobivanje raziskovalnih sredstev ipd.

13. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- udeležba v organiziranem izobraževalnem procesu,
- svetovanja pri izbiri učnih enot in pri pripravi individualnega programa doktorskega študija,
- redne konzultacije z nosilci učnih enot in mentorjem,
- sprotne povratne informacije glede napredka pri študiju in znanstvenoraziskovalnem delu,
- izbira učnih enot iz drugih doktorskih študijskih programov,
- pomoč pri navezovanju stikov s tujimi institucijami,
- sodelovanje v znanstvenoraziskovalnem in strokovnem delu,
- uporaba infrastrukture v skladu s programom študija,
- dostop do ustrezne literature in virov,
- ctnd.

13. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- karierno svetovanje v okviru Kariernega centra UM,
- udeležba na usposabljanjih s področja prenosljivih znanj,
- enkratna utemeljena menjava mentorja, somentorja ali doktorske teme,
- dostop do vseh relevantnih informacij v zvezi z doktorskim študijem,
- vse druge pravice, ki izhajajo iz zakonodaje, ki ureja položaj študentov in statusa študenta.

13. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- sodelovati pri izdelavi individualnega programa doktorskega študija,
- redno opravljati študijske obveznosti,
- samostojno in odgovorno opravljati znanstvenoraziskovalno delo skladno z vsebinskim načrtom doktorske disertacije,
- samostojno pridobiti manjkajoča znanja z določenega področja, če je to potrebno za uspešno raziskovalno delo,
- upoštevati napotke mentorja pri izvajanju programa doktorskega študija, znanstvenoraziskovalnem delu in pripravi doktorske disertacije,
- sproti obveščati mentorja o spremembah in morebitnih težavah, ki lahko vplivajo na njegov napredek pri študiju ali znanstvenoraziskovalnem delu, na vsebinski načrt doktorske disertacije, razvoj raziskave ali načrtovani terminski plan,

13. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- v sodelovanju z mentorjem pripravljati znanstvene prispevke za seminarje, konference in kongrese ter se jih aktivno udeleževati,
- voditi dokumentacijo o napredku pri znanstvenoraziskovalnem delu in pripravi doktorske disertacije,
- vodji doktorskega študijskega programa vsaj enkrat letno pisno poročati o opravljanju študijskih obveznosti in znanstvenoraziskovalnem delu ter njegovem napredku ter izvesti predstavitev svojega raziskovalnega dela na seji pristojne katedre ali v okviru doktorske šole (praviloma kot del IRD),
- v času trajanja doktorskega študija ali najkasneje pred oddajo doktorske disertacije kot prvi avtor objaviti znanstvena dela z izsledki raziskav s področja doktorske disertacije,
- redno spremljati obvestila v zvezi z doktorskim študijem,

13. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- varovati poslovne skrivnosti in intelektualno lastnino enote, v kateri raziskovalno deluje,
- pri svojem znanstvenoraziskovalnem delu in pripravi doktorske disertacije upoštevati varovanje avtorskih pravic, pravila o navajanju virov v pisnih izdelkih ter druge veljavne akte UM,
- v doktorski disertaciji upoštevati rezultate njegove lastne ustvarjalnosti in lastnih dosežkov,
- za tekoče študijsko leto pravočasno poravnati vse finančne obveznosti, ki so nastale pri njegovem doktorskem študiju.

14. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- zahtevati spremembo mentorstva, če se kadarkoli v času doktorskega študija pojavi utemeljen razlog, ki kaže na to, da sodelovanje med njim kot mentorjem in doktorskim študentom ne bo več mogoče,
- predlagati somentorja, kadar meni, da je to potrebno za uspešen zaključek doktorskega študija ali da bo to prispevalo h kakovosti doktorske disertacije,
- predlagati senatu članice razrešitev mentorstva, če doktorski študent dve leti zapored ne opravlja obveznosti, določenih s študijskim programom, in zaradi tega ne izpolni pogojev za napredovanje v višji letnik ali če doktorski študent poda izjavo, da na lastno željo začasno prekinja doktorski študij,
- udeležiti se usposabljanj, ki so namenjena mentorjem na doktorskem študiju.

14. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- svetovati doktorskemu študentu pri izbiri primernih učnih enot in sodelovati pri določitvi njegovega programa doktorskega študija,
- doktorskemu študentu nameniti ustrezen čas za mentoriranje,
- doktorskega študenta vključiti v znanstvenoraziskovalno delo,
- spremljati znanstvenoraziskovalno delo in pripravo študentove doktorske disertacije v vseh fazah načrtovanega dela,
- sproti objektivno in kritično ocenjevati delo doktorskega študenta ter mu dajati povratne informacije in priporočila,
- usmerjati doktorskega študenta pri pripravi objav izsledkov raziskav ter pri predstavitvah na seminarjih, konferencah in kongresih,
- pomagati doktorskemu študentu pri navezovanju stikov s tujimi institucijami, na katerih lahko opravi del obveznosti,

14. člen Pravilnika o doktorskem študiju na UM

- sodelovati v komisijah za ocenjevanje posameznih faz doktorskega študija, če je to predvideno,
- vodi doktorskega študijskega programa vsaj enkrat letno pisno poročati o napredku doktorskega študenta pri opravljanju študijskih obveznosti, znanstvenoraziskovalnem delu oz. pripravi doktorske disertacije.

Tesno povezane vse prvine akademskega dela:

- poučevanje študentov,
- temeljno in aplikativno raziskovanje s študenti,
- službovanje disciplini in instituciji.

Usposobljenost za mentoriranje:

- na osnovi lastnih izkušenj pri doktorskem študiju,
- posnemanje dobrih praks,
- lastna inovativnost,
- sistemski pristop k usposabljanju mentorjev.

- **kako pritegniti doktorske študente?**
 - domači ali tuji študenti?
 - projektno financirani ali plačilo šolnine?
 - ob delu, iz dela ali polni študij?
- **kako izbrati dobre raziskovalne študente?**
 - kateri so pokazatelji dobrih raziskovalnih študentov?
 - kako jih kot takšne opredeliti na osnovi kratkega pogovora?
- **čigavo je pravzaprav raziskovalno vprašanje?**
 - projekt mentorja – študent izvajalec ideje mentorja – tipično na naravoslovje in tehniko
 - ideja študenta – tipično za humanistične in sociološke vede

- **kako vzpostaviti učinkovito delovno razmerje?**
 - vodenje, popolna samostojnost ali nekaj vmes?
 - upanje na "čudežno rešitev" ali postavitev smiselnih študijskih in raziskovalnih mejnikov?
 - samo raziskovalno delo ali tudi razvoj drugih znanj in spretnosti?
 - je mentor ali študent odgovoren za dostop in koriščenje vse razpoložljive opreme in podpornih storitev institucije?
 - kakšno naj bo mentorjevo posredovano mnenje o delu študenta?
- **kako in ali sploh izvajati tudi osebno svetovanje in podporo?**
 - je osebno življenje študenta pomembno za mentorja?
 - je potrebna tudi emocionalna podpora in osebno svetovanje?
 - kako osebno svetovanje vpliva na objektivnost mentorja?
- **etika, varnost, družbena odgovornost in intelektualna lastnina?**
 - odgovornost mentorja ali "koga drugega"?

- **regulirani postopki za zaključek doktorskega študija?**
 - nujno njihovo dobro poznavanje za mentorja in študenta?
 - pomen časovnih rokov?
- **priprava doktorske disertacije?**
 - kako podrobno naj mentor sodeluje pri pripravi disertacije?
 - je mentor usposobljen, da presodi ustreznost disertacije za zagovor?
- **zagovor doktorske disertacije?**
 - naj mentor pripravi svojega kandidata na zagovor ali "tako vse ve"?
 - lahko mentor objektivno oceni disertacijo svojega kandidata?
 - je mentor dolžan pomagati svojemu kandidatu pri zagovoru?
- **priprava študenta za življenje po zagovoru disertacije?**
 - karierno svetovanje?
 - pomoč pri prijavih raziskovalnih (podoktorskih) projektov?
 - nadaljnje raziskovalno sodelovanje?

- spoznati svojega doktorskega študenta (kava, kosilo, slavlja),
- jasno zastavljeno raziskovalno vprašanje (aktivni raziskovalec!),
- zagotavljanje vseh materialnih pogojev za kvalitetno raziskovalno delo,
- časovno načrtovanje in spremljanje raziskovalnega dela,
- sodelovanje pri iskanju rešitev (ideje, metode, analiza),
- usmerjanje osebne rasti mladega raziskovalca (predstavitve, konference, objave),
- obvladovanje frustracij, napetosti in izzivov raziskovalnega dela,
- izražanje zadovoljstva in pohvale ob dobrih rezultatih,
- **redna delovna medsebojna komunikacija.**

- nepoznavanje osebnosti svojega doktorskega študenta,
- nejasno ali spremenljivo raziskovalno vprašanje,
- predpostavljjanje, da študent tako ve kaj in kako mora raziskovati,
- nejasne in časovno neopredeljene raziskovalne naloge,
- pasivna delovna komunikacija,
- prekomerno povečevanje "svojega" doktorskega študenta,
- pospeševanje doktorskega študija,
- vztrajanje vključenosti v vse faze ocenjevanja dela doktorskega študenta,
- doktorski kandidat sam pripravi osnutek ocene svoje doktorske disertacije.

Mentor:

- je znanstveno aktiven, kar izkazuje z ustrezno znanstveno bibliografijo v zadnjih petih letih, kot je določena za nosilca učne enote na doktorskem študijskem programu v prejšnjem členu, in sicer na ožjem področju teme doktorske disertacije;
- dokorskemu študentu lahko zagotovi raziskovalne kapacitete oziroma raziskovalno infrastrukturo pri raziskavah, vezanih na laboratorijsko delo;
- je zaposlen ali v pogodbenem razmerju na UM;
- istočasno še ni potrjen mentor petim študentom za pridobitev doktorata znanosti

POGOVOR Z UDELEŽENCI DELAVNICE

- specifičnosti doktorskega študija
- doktorski študij z vidika organizatorja doktorskega študija - univerze in fakultete
- doktorski študij z vidika mentorja
- doktorski študij z vidika študenta

POGOVOR Z UDELEŽENCI DELAVNICE

- formalne dolžnosti in pravice mentorja
- formalne dolžnosti in pravice študenta

- neformalna pričakovanja mentorja
- neformalna pričakovanja študenta

POGOVOR Z UDELEŽENCI DELAVNICE

NAČELA SODELOVANJA

BISTVENO/A NAČELA

POGOVOR Z UDELEŽENCI DELAVNICE

NAČELA SODELOVANJA

=

LATENTNA RAVEN

MANIFESTNA RAVEN